

სასამართლო რეფორმების მდგომარეობა საქართველოში – მიღებული გაკვეთილები

კახა წიქარიშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტის

იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი

საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა პროფესორი

საკვანძო სიტყვები: სასამართლო რეფორმები, მოსამართლე.

დამოუკიდებლობის გამოცხადების დღიდან, საქართველოს სასამართლო სისტემამ განვითარების რთული გზა გაიარა. 1991 წლის შემდეგ საქართველომ მემკვიდრეობით მიიღო საბჭოთა სტილის სასამართლო. პირველი სასამართლო რეფორმა ჩატარდა 1998-1999 წლებში, რომლის დროსაც დაიხვეწა სასამართლო ინსტანციები, მიღებული იქნა ახალი საპროცესო კოდექსები, ჩატარდა მოსამართლეთა საკვალიფიკაციო გამოცდები. მოსამართლეები, რომლებმაც ვერ გაიარეს გამოცდები, გათავისუფლდნენ თანამდებობიდან. ამ რეფორმამ სასამართლოს ახალი სისხლი მოუტანა. თუმცა, სასამართლო სისტემაში მალე კორუფციამ დაისადგურა. 2003 წლის ვარდების რევოლუციის შემდეგ, საქართველოს სასამართლო სისტემაში შემოღებული იქნა მრავალი პოზიტიური ცვლილება, როგორცაა სისტემური კორუფციის აღმოფხვრა, სათანადო მატერიალური ბაზის შექმნა სასამართლო სისტემის მუშაობისთვის, მოსამართლეთა ხელფასების ზრდა, იუსტიციის უმაღლესი სკოლის შექმნა,

საკანონმდებლო ჩარჩოს დახვეწა, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს დანერგვა 2009 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიღების შემდეგ. ამასთან, სასამართლო ხელისუფლებას ჰქონდა ძალიან მცირე პოლიტიკური დამოუკიდებლობის ხარისხი ჰქონდა და მას მკაცრად აკონტროლებდა აღმასრულებელი ხელისუფლება. ის იქცა ნულოვანი ტოლერანტობის პოლიტიკის განხორციელების და პოლიტიკური ოპონენტების წინააღმდეგ რეპრესიების მექანიზმად. გამამართლებელი განაჩენების პროცენტული მაჩვენებელი ძალიან დაბალი იყო და პროკურატურის მოთხოვნები, როგორც წესი, კმაყოფილდებოდა. 2012 წლის არჩევნების შედეგად ხელისუფლებაში მოვიდა ახალი პარტია – ქართული ოცნება, რომლის ერთ – ერთი მთავარი დაპირება იყო სამართლიანობის აღდგენა და დამოუკიდებელი სასამართლო სისტემის შექმნა. 2012-2019 წლებში განხორციელდა საკანონმდებლო რეფორმების ოთხი ტალღა. საკანონმდებლო რეფორმებმა მოსამართლეებს მისცეს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში მათი კოლეგების არჩევის უფლებამოსილება, გაიხსნა სასამართლო პროცესები ტელევიზიისა და მედიისთვის, პარლამენტის წევრები გამოყვანილი იქნენ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოდან და ჩანაცვლდნენ სამოქალაქო სექტორის და აკადემიური წრეების წარმომადგენლებით, დაიხვეწა სადისციპლინო პროცედურები, შემოღებული იქნა მოსამართლეთა შერჩევის ახალი კრიტერიუმები და პროცედურები, უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების არჩევის უფლებამოსილება გადაეცა საქართველოს პრეზიდენტიდან იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს, შემოღებული იქნა მოსამართლეთა უვადოდ დანიშვნა. მართლმსაჯულებამ

ხელისუფლების სხვა შტოებისგან გარკვეული დონის ინსტიტუციურ დამოუკიდებლობას მიაღწია თუმცა სასამართლო სისტემაში კიდევ ერთი პრობლემა გაჩნდა. კერძოდ, ძალაუფლების კონცენტრაცია მოხდა გავლენიანი მოსამართლეების მცირე ჯგუფში, რომლებმაც მხარდაჭერა მიიღეს ქართული ოცნებისგან და ასევე მოსამართლე კოლეგებისგან, მათი გადანიშვნის დაპირებით. გარეშე პირებისათვის ძნელად ხელმისაწვდომი გახდა მოსამართლეთა ვაკანსიები. მოსამართლეთა სიმცირის გამო, სასამართლოებმა დაგროვდა საქმეები და გაჭიანურებული პროცესები გახშირდა. მიუხედავად იმისა, რომ მოსამართლეები, როგორც წესი, საქმეების განხილვისას უფრო დამოუკიდებლები არიან, ვიდრე 2012 წლამდე, ფართო საზოგადოებაში არ არსებობს განცდა რომ სასამართლო ხელისუფლება დამოუკიდებლად მოქმედებს გახმაურებულ საქმეებზე ან პოლიტიკურ მგრძნობელობის საქმეებზე. მართლმსაჯულებისადმი ნდობის ნაკლებობა გახდა საქართველოში პოლიტიკური კრიზისის ერთ – ერთი მიზეზი 2020-2021 წლებში, რომელიც წარიმართა ოპოზიციის მიერ პარლამენტის ბოიკოტის ფონზე და საბოლოოდ ევროკავშირის შუამავლობით მიღწეული პოლიტიკური შეთანხმებით დასრულდა. შეთანხმება ითვალისწინებს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ფუნდამენტურ რეფორმას და მოსამართლეთა შერჩევის / დანიშვნის პროცედურების გაუმჯობესებას. ამრიგად, საქართველოში, ისევე როგორც საერთაშორისო საზოგადოებაში, პოლიტიკურ კლასში მოხდა შეთანხმება იმაზე, რომ ქართული სასამართლო სისტემა კვლავ მნიშვნელოვან რეფორმებს საჭიროებს.